

*Doświadczenie z projektu
Lakes Connect –
o perspektywie współpracy
władz lokalnych i NGO*

Warszawa, 06.02.2024

Interreg
Baltic Sea Region

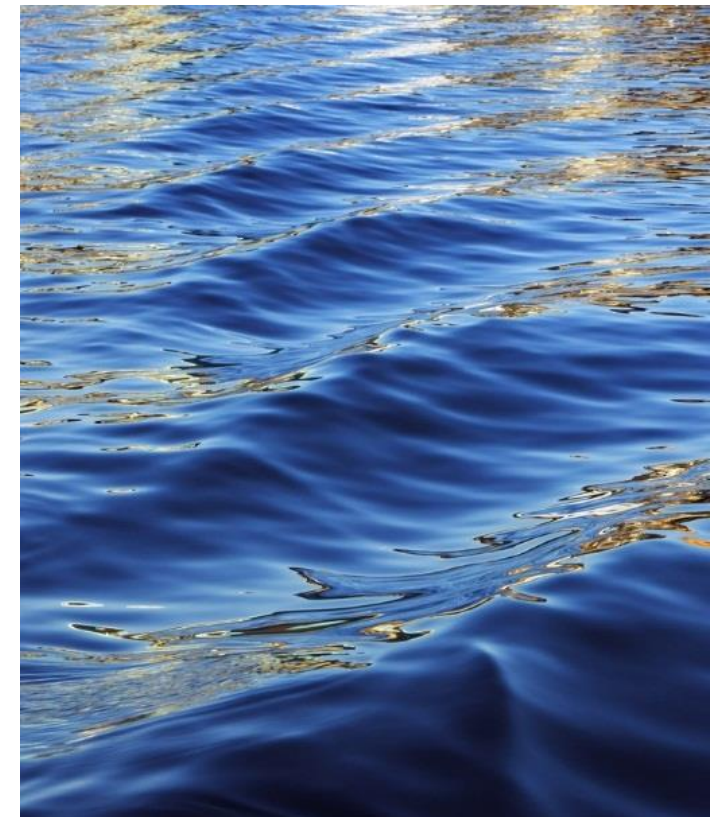

Co-funded by
the European Union

SUSTAINABLE WATERS

Lakes connect

KARTKA Z KALENDARZA

- 21.01.1991 – powstanie FUNDACJI
- 1993 – przygotowanie dokumentacji MASTERPLAN
- 2005 – Aktualizacja Programu Masterplan dla Regionu WJM
- 2014 – II Aktualizacja, działania inwestycyjne kontynuowane były w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura Środowiska oraz Regionalnego Programu Operacyjnego „Warmia i Mazury” na lata 2014-2020
- 2020- III Aktualizacja Programu Masterplan dla Regionu WJM na lata 2021-2027
- Łącznie przez cały okres działania FOWJM na działania związane ze MASTERPLANEM przeznaczono ponad 600 milionów złotych

CEL Masterplanu

Bezpośrednim celem opracowania była:

- inwentaryzacja istniejącej infrastruktury wodno – ściekowej wraz ze wskazaniem braków i kierunków dalszego rozwoju,
- wskazanie możliwych działań inwestycyjnych z zakresu zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków,
- ocena zmiany czystości wód powierzchniowych systemu WJM w odniesieniu do podjętych w ramach Masterplanu działań w gospodarce wodno – ściekową

Priorytet Masterplanu

- poprawa stanu środowiska przyrodniczego w regionie

Poprawa warunków sanitarnych i środowiskowych w ośrodkach wypoczynkowych i na biwakowiskach podnieść miała jakość usług turystycznych i przyciągnąć większe rzesze turystów.

W efekcie opracowania Masterplanu:

- dokonano oceny ówczesnego stanu środowiska w Regionie,
- określono działania ochronne i naprawcze, jakie należało podjąć,
- sformułowano propozycje projektów,
- ustalono hierarchię ważności projektów na podstawie kryteriów efektywności,
- opracowano wariantowe scenariusze działań inwestycyjnych i oceniono potencjalne efekty tych działań.

Interreg
Baltic Sea Region

Co-funded by
the European Union

SUSTAINABLE WATERS
Lakes connect

Zasięg Masterplanu

Program MASTERPLAN dla regionu Wielkich Jezior Mazurskich został zlokalizowany w układzie ekologicznym systematu Wielkich Jezior Mazurskich, w układzie administracyjnym ówczesnych województw olsztyńskiego i suwalskiego, na obszarze gmin – miast: Giżycko, Kętrzyn, Mrągowo, miast i gmin: Biała Piska, Mikołajki, Orzysz, Pisz, Ruciane Nida, Ryn, Węgorzewo oraz gmin: Giżycko, Kętrzyn, Kruklanki, Miłki, Mrągowo, Piecki, Pozezdrze, Sorkwity, Stare Juchy, Świętajno, Wydminy. Obecnie wszystkie te gminy leżą na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego.

Interreg
Baltic Sea Region

Co-funded by
the European Union

SUSTAINABLE WATERS
Lakes connect

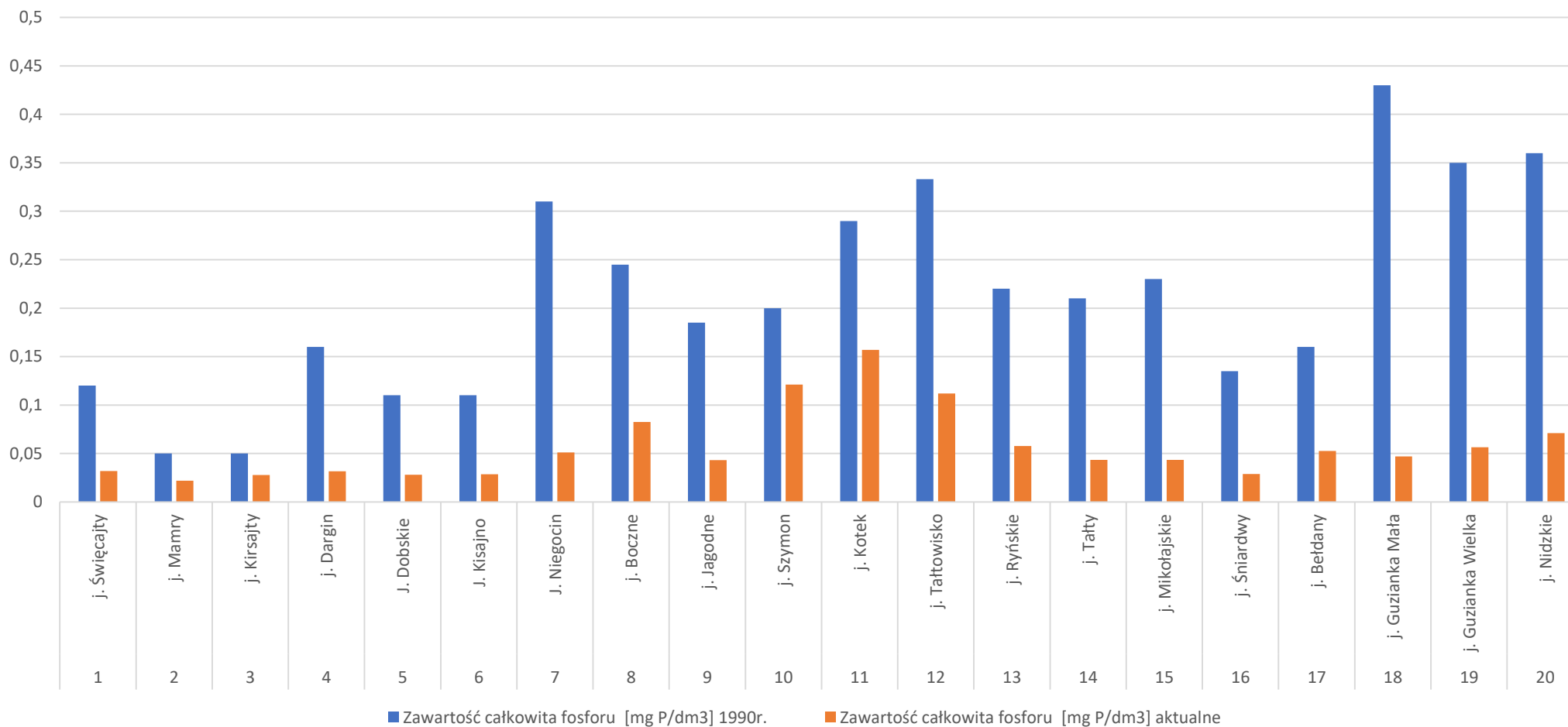
Podsumowanie wyników badań czystości jezior mazurskich z 1990r.

- Wśród 20 przebadanych jezior **tylko w 7 nie wykryto siarkowodoru** (Mamry, Kirsajty, Dobskie, Kisajno, Szymon, Kotek i Śniardwy).
- Silnie zdegradowane okazały się jeziora rynnowe: **Jagodne, Ryńskie, Tałty, Mikołajskie, Bałdany oraz Niegocin**. Najwyższy pułap siarkowodoru posiadało jezioro Ryńskie, a do jezior z dużą zawartością siarkowodoru można zaliczyć także j. Jagodne, Mikołajskie, Bałdany, Guzianka Mała, Guzianka Wielka oraz Nidzkie.
- Woda w zbiornikach z warstwą siarkowodoru była bardziej mętna, brunatno zielona z zawiesiną fitoplanktonu. Wyjątkowo niska przezroczystość wody wystąpiła w jeziorach Jagodne, Szymon, Kotek i Tałtowisko, natomiast dobra widzialność w granicach 4 m wystąpiła jedynie w jeziorze Mamry.
- Do pierwszej klasy czystości przyporządkowano dwa jeziora: Mamry i Kirsajty. 8 jezior znalazło się w II klasie czystości, 9 jezior w III klasie czystości. **Jedynym jeziorem pozaklasowym było jezioro Niegocin.**
- Przeprowadzone badania pozwalają na stwierdzenie, że kompleks Wielkich Jezior Mazurskich ze względu na swe położenie, otoczenie sposób użytkowania zlewni i silną presję turystyczną ulega postępującej eutrofizacji. Dodatkowym problemem był znaczący dopływ biogenów z punktów zrzutu ścieków, oczyszczanych w różnicowanym stopniu.

Porównanie zmian stanu czystości zbiorników wodnych Kompleksu Wielkich Jezior Mazurskich w odniesieniu do wybranych wskaźników ekologicznych

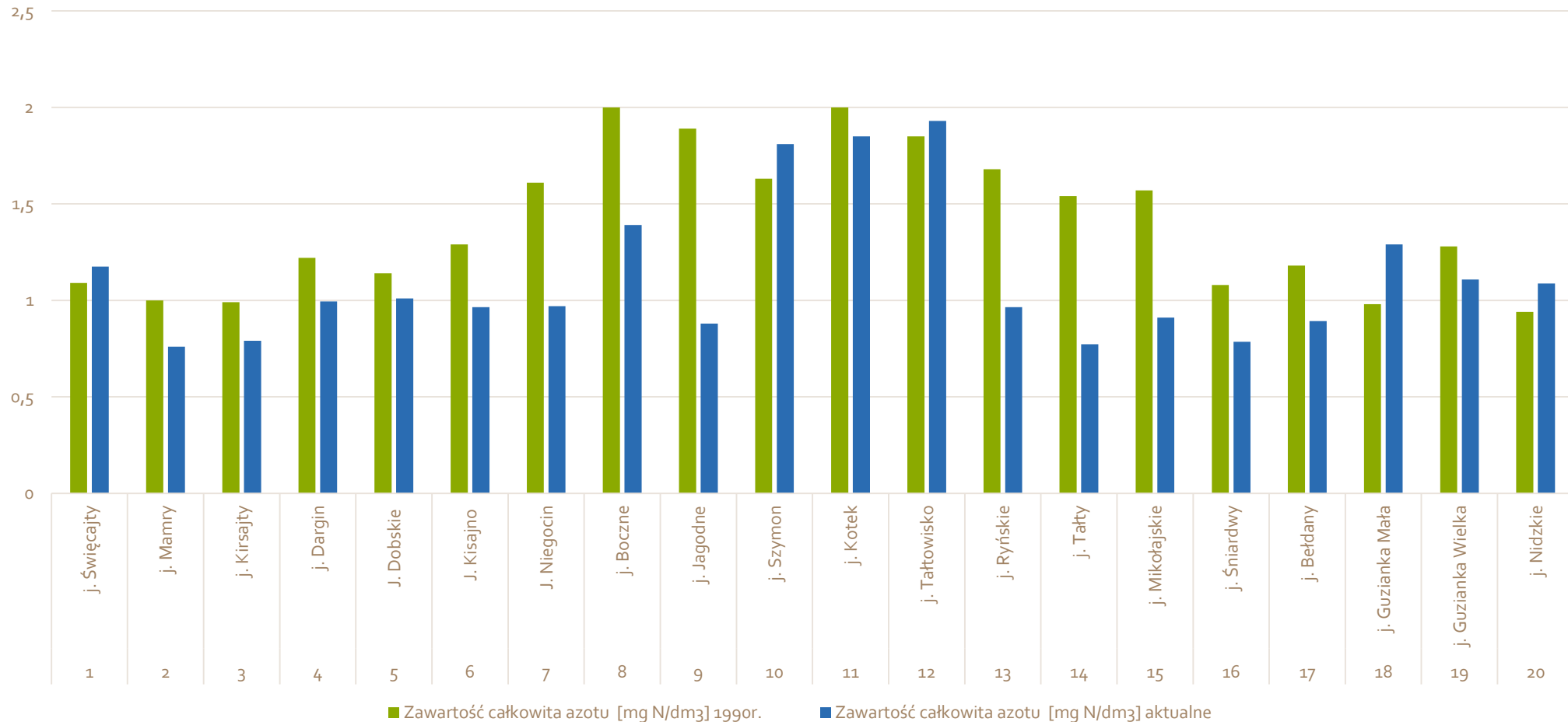
ZAWARTOŚĆ CAŁKOWITA FOSFORU

Porównanie zmian stanu czystości zbiorników wodnych Kompleksu Wielkich Jezior Mazurskich w odniesieniu do wybranych wskaźników ekologicznych

ZAWARTOŚĆ CAŁKOWITA AZOTU

WNIOSKI:

- znacząco zmniejszyła się zawartość fosforu i azotu w różnych formach w niemal wszystkich badanych jeziorach.
- znacząca redukcja fosforanów nastąpiła w wodach większości jezior, jedynie w jeziorze Boczne odnotowano niewielkie zwiększenie tego wskaźnika w wodach warstwy powierzchniowej.
- zawartość azotu mineralnego, w tym azotu amonowego pozostała niezmienną lub zmniejszyła się w większości badanych jezior. **Wzrost zawartości azotu mineralnego** odnotowano w zaledwie trzech jeziorach: **Guziance Małej i Wielkiej oraz w jeziorze Nidzkim.**
- Całkowita **zawartość azotu wzrosła** także w jeziorach: **Święcajty, Szymon oraz Tałtowisko.**

WNIOSKI:

- Wskaźnikiem bardzo istotnym, świadczącym o czystości jezior, jest przezroczystość wody, **która w niniejszej analizie pogorszyła się w przypadku 14 spośród 20 badanych jezior.**
- W większości pogorszenie tego wskaźnika zamykało się w granicach 15 – 35 %.
- Znaczące zmniejszenie przezroczystości (w granicach 60%) nastąpiło w jeziorach: **Święcajty, Guzianka Mała i Nidzkim**, a więc tam gdzie nastąpił wzrost różnych form azotu w wodach powierzchniowych.

AKTUALIZACJA
MASTERPLANU NA
LATA 2021-2027

Sanitacja jezior

Od czasu powstania Fundacji Ochrony Wielkich Jezior Mazurskich zrobiono bardzo wiele dla sanitacji jezior.

Praktycznie skanalizowano wszystkie miejscowości położone nad jeziorami i odcięto do nich dopływ zanieczyszczeń ze ścieków bytowo gospodarczych i przemysłowych.

Nie rozwiązano do tej pory dużego problemu, jakim jest odbiór nieczystości z jachtów żaglowych i motorowych.

W ramach aktualizacji Masterplanu sporządziliśmy inwentaryzację wszystkich portów położonych na szlaku Wielkich Jezior Mazurskich.

Sanitacja jezior...

Po zsumowaniu wszystkich miejsc postojowych w portach i przy założeniu, że 50 % jachtów biwakuje poza nimi otrzymujemy następujące zestawienie.

Razem ilość jachtów w portach (szt.)	9 334
Ilość jachtów biwakujących na dziko (szt.)	4 667
Razem ilość jachtów (szt.)	14 001
Średnia ilość osób na jachcie	5
Razem ilość żeglarzy	70 005

W szczycie sezonu bardzo trudno znaleźć wolne miejsce w porcie. Analizując to zestawienie można powiedzieć, że **po Wielkich Jeziorach Mazurskich w szczycie sezonu pływa 70-cio tysięczne miasto.**

Sanitacja jezior

Na 161 zinwentaryzowanych portów tylko 33 porty posiadają miejsca do opróżniania toalet chemicznych a 12 portów posiada pompy do odpompowania ścieków

Ścieki komunalne jako źródło zanieczyszczeń wód powierzchniowych

- Według raportu NIK z roku 2021 – ponad 80% wszystkich wytworzonych ścieków wytworzonych w nieruchomościach niepodłączonych do kanalizacji w kontrolowanych gminach, trafiło do środowiska w stanie nieoczyszczonym
- Zagrożenie dla środowiska wodnego spowodowane obecnością środków farmaceutycznych
- Najczęściej wykrywanymi lekami w wodach powierzchniowych są: leki przeciwzapalne, estrogeny wchodzące w skład środków hormonalnych i antybiotyki

Mikroplastik jako nierozpoznane w Polsce zanieczyszczenie

- Problem zanieczyszczania wód powierzchniowych mikroplastikami pozostaje w Polsce praktycznie nierozpoznany
- Wg badań istotny wpływ na zawartość mikroplastiku w wodach wywierają oczyszczalnie ścieków
- Mikroplastik stanowi zagrożenie dla organizmów żywych

Interreg
Baltic Sea Region

Co-funded by
the European Union

 SUSTAINABLE WATERS
Lakes connect

FOUNDATION FOR THE PROTECTION OF THE GREAT MASURIAN LAKES

W ramach projektu jednostki naukowe z trzech krajów nadbałtyckich, tj. Polski, Litwy i Łotwy, przeprowadzą pilotażowe badania jakości wód w wybranych zbiornikach wodnych, pod kątem zawartości mikroplastiku, metali ciężkich i zanieczyszczeń organicznych.

interreg-baltic.eu/project/lakes-connect

W dniach 8-11.05, 11-12.08 oraz 16-17.10 Uniwersytet Warszawski we współpracy z Łotewskim Instytutem Ekologii Wodnej oraz Litewką Izbą Handlowo-Przemysłową i Rzemieślniczą w Siauliai przeprowadził badania pilotażowe nad zanieczyszczeniem mikroplastikiem w litewskich i polskich jeziorach. Prace polegały na pobraniu próbek mikroplastiku z powierzchni jeziora, z osadów w najgłębszej części zbiornika wodnego i na brzegu oraz, jeśli to możliwe, z piasku na plaży jeziora.

Zajęcia "Mikroplastik na Mazurach – niewidoczne zagrożenie dla wód i ludzi"

LOKALNE PARTNERSTWO DS. WODY na Warmii i Mazurach

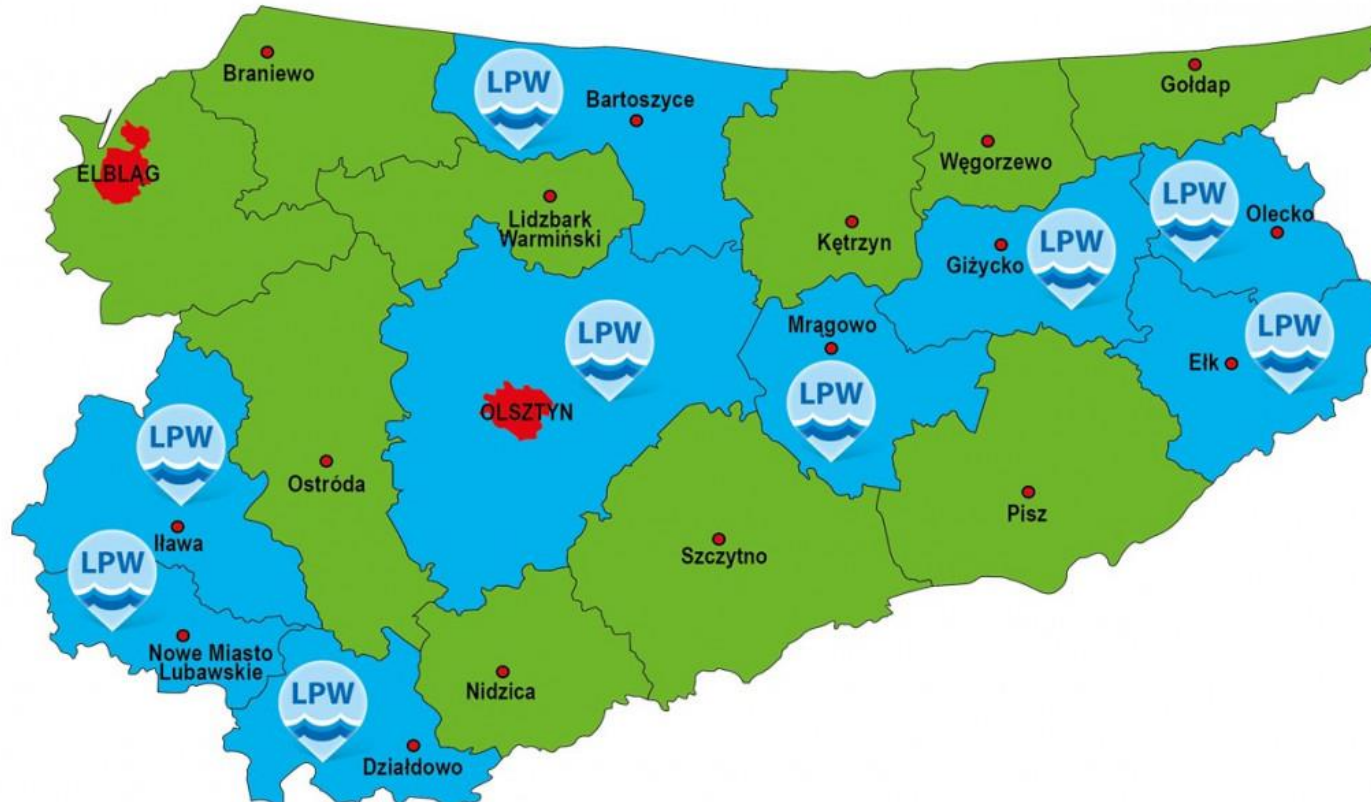
„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Operacja opracowana przez Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich”
Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Założenia związane z tworzeniem Lokalnych Partnerstw ds. Wody na Warmii i Mazurach

Tworzenie LPW podzielono na dwa etapy. Pierwszy etap rozpoczął się w 2020 roku, wtedy to Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie przeprowadził pilotaż z tworzenia Lokalnych Partnerstw ds. Wody w powiecie braniewskim.

W 2021 roku w województwie warmińsko-mazurskim LPW tworzone są w 9 powiatach. W kolejnym roku partnerstwa powstają w pozostałych powiatach Warmii i Mazur.

Założenia związane z tworzeniem Lokalnych Partnerstw ds. Wody na Warmii i Mazurach

Podczas dyskusji poruszano tematy związane z najważniejszymi problemami, które są związane z gospodarowaniem zasobami wodnymi na obszarach wiejskich.

Założenia związane z tworzeniem Lokalnych Partnerstw ds. Wody na Warmii i Mazurach

Przeprowadzone spotkania wykazały, iż każdy powiat charakteryzuje się odmienną specyfiką, pod względem zgłaszanych problemów oraz oczekiwań inwestycyjnych.

Poznane problemy oraz sugestie zostaną przeanalizowane, tak by w efekcie wypracować rekomendacje i właściwe rozwiązania.

Wszystkie pozyskane informacje na temat konkretnych potrzeb inwestycyjnych oraz aktualne wiadomości w zakresie zarządzania wodą w rolnictwie zostaną przedstawione organom centralnym, w tym Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Oczekiwane rezultaty

zaktywizowanie społeczności lokalnych do podejmowania wspólnych działań na rzecz zrównoważonej gospodarki wodą i ograniczenia zanieczyszczeń wody;

zdiagnozowanie zasobów powiatów oraz przeanalizowanie głównych problemów związanych z wodą na tych obszarach;

utworzenie lokalnych partnerstw do spraw wody w każdym powiecie Warmii i Mazur;

utworzenie sieci tematycznej ds. Wody z udziałem Lokalnych Partnerstw Wodnych dla wzmocnienia przepływu wiedzy i innowacji w rolnictwie z udziałem doradztwa rolniczego, nauki, samorządów, podmiotów publicznych;

upowszechnienie wiedzy na temat zrównoważonej gospodarki wodą wśród rolników i mieszkańców obszarów wiejskich;

upowszechnienie dobrych praktyk związanych z korzystaniem z wody, gromadzeniem i jej oszczędzaniem.

„Lokalne Partnerstwa ds. Wody w województwie Warmińsko-Mazurskim – podsumowanie działań i kierunki rozwoju”

W dniach 25-26 maja 2023 r. WMODR z siedzibą w Olsztynie zorganizował konferencję poświęconą podsumowaniu działań mających na celu zacieśnić współpracę pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w dziedzinie racjonalnej gospodarki wodnej na terenach wiejskich.

Obecne wnioski związane z zawiązywaniem partnerstw wodnych wskazują **na potrzebę dalszego wzmocnienia oraz koordynacji działań pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w zarządzaniu zasobami wodnymi na obszarach wiejskich na poziomie regionalnym, oraz lokalnym.**

Podstawowym warunkiem efektywnego wdrażania polityki publicznej oraz sposobem na łagodzenie skutków suszy, oraz problemu dostępności do wody na terenach wiejskich jest **poprawa koordynacji prac w tym zakresie**

„Lokalne Partnerstwa ds. Wody w województwie Warmińsko-Mazurskim – podsumowanie działań i kierunki rozwoju”

Uroczyste podpisanie listów intencyjnych przez Dyrektora Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie oraz liderów LPW z 19 powiatów woj. warmińsko-mazurskiego.

Zakres współpracy określony w liście intencyjnym obejmuje min. **wymianę informacji dotyczących najważniejszych działań prowadzonych przez poszczególne organizacje, współpracę z ekspertami oraz opracowywanie wspólnych stanowisk w celu zwiększenia efektywności działań zmierzających do poprawy gospodarowania wodą na terenach wiejskich.**

Dziękuję za uwagę

***Magdalena Fuk
Prezes Zarządu FOWJM***